View the original article

Під час вшанування у Києві жертв Голодомору-геноциду 1932–1933 років в Україні (архівне фото) Фото:ukrinform.ua

СУСПІЛЬСТВО

Голодомор 1932–1933: останні свідки, фото з архівів і суд над організаторами

28 листопада 2026, 17:36

Петро Кагуй

Україна щороку в четверту суботу листопада вшановує пам'ять жертв Голодомору-геноциду 1932–1933 років та масових штучних голодів 1921–1922 й 1946–1947 років. Мільйони людей загинули внаслідок політики радянського режиму, а правда про трагедію десятиліттями залишалася замовчуваною. Сьогодні її відновлюють архівні документи, дослідження, фотографії та свідчення тих, хто пережив голод, і їхніх нащадків.

Сьогодні в Україні проходять меморіальні заходи. Президент **Володимир Зеленський** і перша леді **Олена Зеленська** взяли участь у молитовному заході в Успенському соборі Києво-Печерської лаври, після чого поклали колоскові композиції до монумента «Гірка пам'ять дитинства» біля Національного музею Голодомору-геноциду.

О 16:00 відбулася загальнонаціональна хвилина мовчання. Українців також закликали до традиційної акції **«Запали свічку»** – запалити свічку у вікні, щоб вогник став символом пам'яті про загиблих від Голодомомору.

Голодомор 1932–1933 років: мільйони загиблих

Голодомор був спричинений політикою сталінського режиму – примусовою колективізацією, завищеними планами хлібозаготівель, вилученням продовольства, репресіями та обмеженням можливості селян залишати райони, охоплені голодом, у пошуках їжі.

Кількість загиблих досі є предметом наукових досліджень. Різні оцінки сягають від кількох мільйонів до 7 мільйонів і більше. За демографічними розрахунками Інституту демографії та соціальних досліджень НАН України, прямі втрати населення України внаслідок Голодомору становили близько 3,9 мільйона людей. Ще приблизно 600 тисяч – це демографічні втрати через ненароджених дітей.

Голодомор 1932–1933 років **визнаний геноцидом українського народу** законом України у 2006 році. За даними українських офіційних джерел, станом на 2026 рік його геноцидом визнали **парламенти 32 держав**. Водночас кількість у різних переліках може відрізнятися залежно від критеріїв підрахунку та того, які рішення враховують.

Міжнародне визнання важливе для протидії запереченню злочину, збереження історичної правди та нагадування про відповідальність тоталітарних режимів.

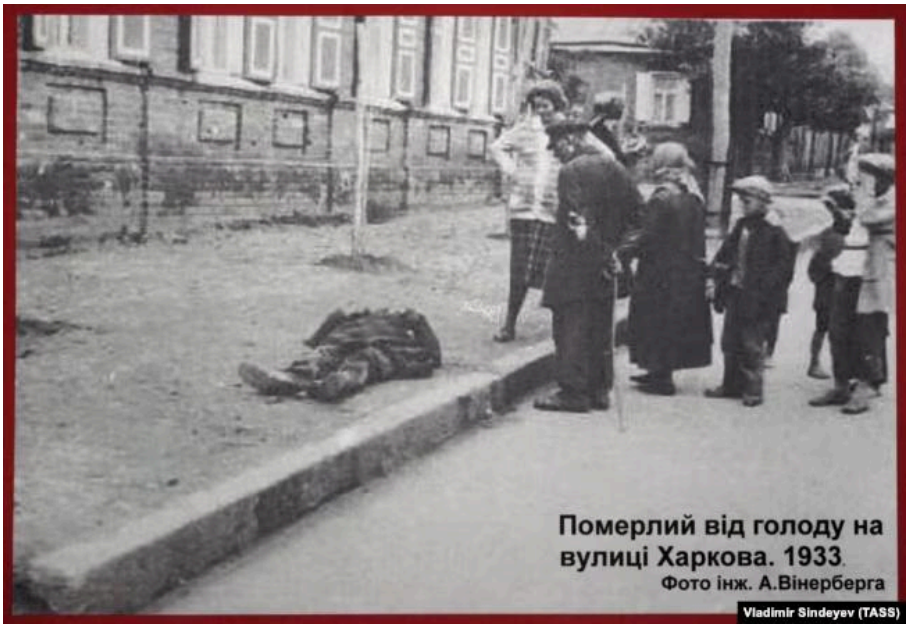

Фотографія на виставці архівних документів Служби безпеки України про Голодомор-геноцид 1932–1933 років «Розсекречена пам'ять». Київ, листопад 2006 року

Розслідування Голодомору та суд над організаторами

У 2009 році Служба безпеки України порушила кримінальну справу за фактом геноциду. Слідчі досліджували документи, встановлювали причетність керівників радянського режиму та збирали свідчення. За президентства **Віктора Ющенка** проводилася масштабна робота з документування трагедії, зокрема записували свідчення очевидців.

У січні 2010 року Апеляційний суд Києва визнав Сталіна та інших керівників радянського режиму винними у геноциді, але закрив справу у зв’язку зі смертю обвинувачених. Про документування злочину та архівні матеріали розповідало і Радіо Свобода – зокрема у матеріалах про кримінальні справи щодо Голодомору та оприлюднення документів про механізми голоду.

Фотографія на виставці архівних документів Служби безпеки України про Голодомор-геноцид 1932–1933 років «Розсекречена пам'ять». Київ, листопад 2006 року

ДОКУМЕНТИ, СВІДЧЕННЯ, ФОТОГРАФІЇ

Радіо Свобода багато років розповідає про Голодомор – публікує історичні дослідження, архівні документи, інтерв'ю, відеосвідчення очевидців і фотоматеріали.

Дивіться: відеосвідчення очевидців

Спогади людей, які пережили Голодомор, – це можливість почути історію не лише через документи, а й через голос, пам'ять та особистий досвід.

Марина Шиманська розповідає про голодне дитинство, коли їй було вісім років, про те, як виживали, та про спогади, які залишилися з нею на все життя:

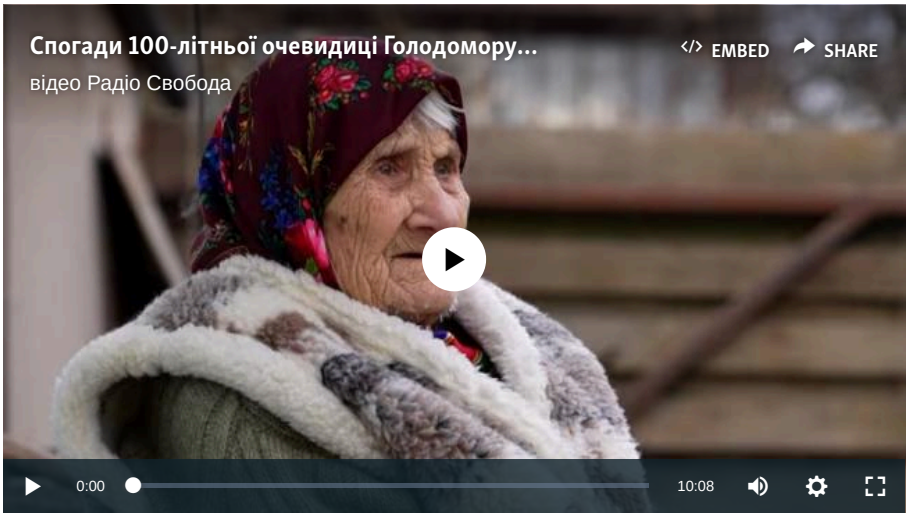

ЗАВАНТАЖИТИ

Історія Олега Назаренка, який зберіг розповіді матері та бабусі про трагедію. Вони згадували, як люди шукали їжу, копали коріння та намагалися врятуватися:

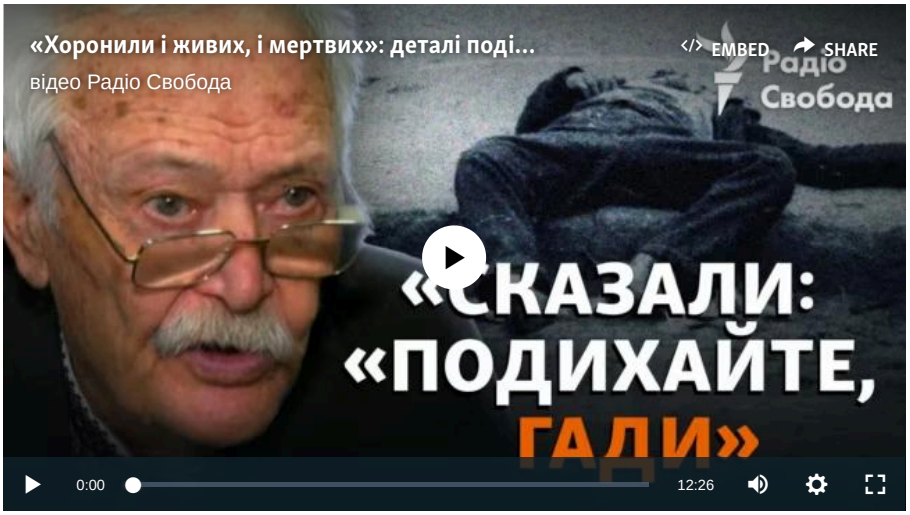

ЗАВАНТАЖИТИ

Володимир Михайленко розповідає, як його родина переживала голод, а він крав картоплю, яку вивозили на експорт, щоб урятувати близьких:

ЗАВАНТАЖИТИ

Ілько Корунець пережив голод у дитинстві на Черкащині. У відео він згадує колективізацію, голод та смерть близьких:

ЗАВАНТАЖИТИ

Афанасію Шпитальному в 1932-му було 12 років. Родина жила на хуторі Дубина, Рідкодубської сільради Коломацького району на Харківщині:

ЗАВАНТАЖИТИ

Павло Рожко розповідає про Голодомор 1932–33 роках у селі Піски Луганської області, під час якого він та його сім'я, щоб вижити, їли кропиву та берестове листя.

Більше відеосвідчень, історій очевидців та мультимедійних матеріалів – на тематичній сторінці Радіо Свобода «Голодомор – жива пам'ять».

Читайте: 10 важливих публікацій

Історія, дослідження та документи

1. Голодомор. Яких втрат зазнала Україна і що тоді відбувалося у Росії – дослідження

Демографічні втрати, порівняння ситуації в Україні та інших регіонах СРСР, дослідження науковців.

2. «Сталін – кровожерливий пес». Унікальна історія вченого, який першим довів штучність Голодомору

Розповідь про Степана Соснового – дослідника, який під час окупації Харкова на основі статистичних даних доводив штучність голоду та оцінював людські втрати.

3. Заборонені та невідомі фото Голодомору 1932–1933 років: створено унікальну фотобазу

Про фотодокументи, які радянська влада намагалася приховати, та міжнародний проєкт зі збереження й перевірки автентичності фотографій.

4. Механізми Голодомору 1932–1933 років: оприлюднено 171 новий документ про вилучення зерна і масштаби голоду

Архівні документи про хлібозаготівлі, вилучення зерна та політику радянської влади.

5. «Путін повторює геноцид, який Сталін влаштував в Україні в 1933 році» – інтерв'ю із дослідником Голодомору

Історик Станіслав Кульчицький пояснює механізми Голодомору, його причини та історичні паралелі.

Свідчення, регіональні історії та пам'ять

6. «Дякуючи вашій родині, я жива»: як у Голодомор рятували чужих дітей

Історія Оксани Лук'янець, яку від голодної смерті врятувала чужа родина. Через десятиліття вона зустрілася з донькою свого рятівника.

7. «Тіла дітей скидали в яму»: Голодомор на Херсонщині і Запоріжжі. Що відомо?

Регіональні свідчення про трагедію на півдні України та способи виживання людей.

8. «Не їли тільки сороку і лисицю»: вчителька з Луганщини зібрала понад тисячу свідчень про Голодомор

Історія про збір та збереження свідчень, які допомагають документувати трагедію та повертати пам'ять про загиблих.

9. Страх правди про Голодомор в СРСР ми відчуваємо і донині – Володимир В'ятрович

Про замовчування Голодомору в радянські часи, історичну пам'ять та спроби викривити правду.

10. «Перший роман про Голодомор». Як Улас Самчук визначає причини того, чому таке могло статися

Про роман «Марія», один із найважливіших художніх творів, присвячених Голодомору, та його осмислення трагедії.

Донецьке село Удачне та Голодомор 1932–33 років у фотографіях Марка Залізняка

1/26 Здача зерна за продподатком, село Удачне Гришинського району Донецької області, 1922 рік

МАПА СМЕРТНОСТІ ВІД ГОЛОДОМОРУ

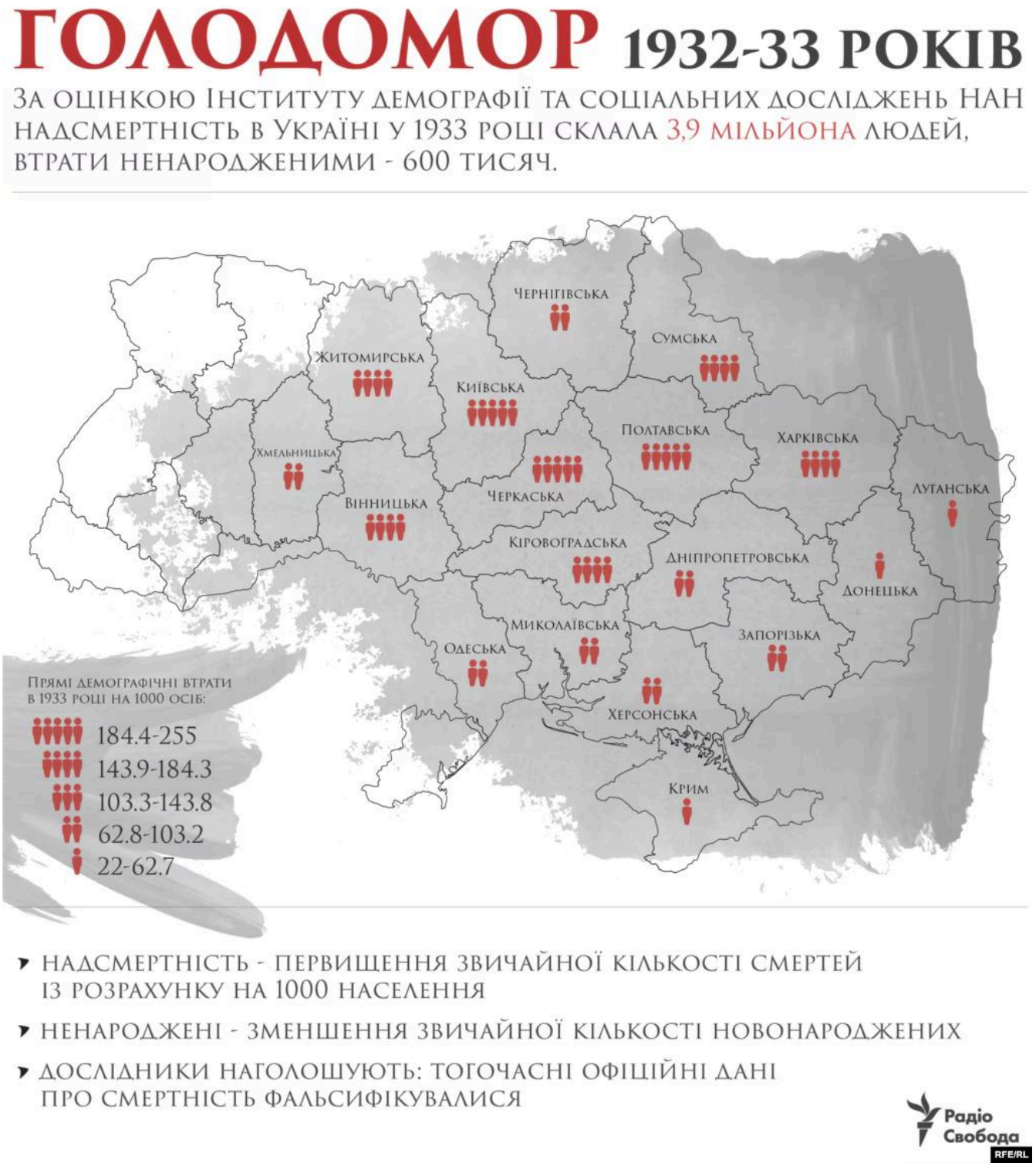

Пам’ять – це свідчення

Голодомор – це не лише цифри, архівні документи та висновки істориків. Це конкретні людські історії, які передавалися в родинах пошепки, часто десятиліттями, коли публічно говорити про трагедію було небезпечно.

Сьогодні свідчення очевидців, фотографії та документи допомагають відновити правду про злочин, повернути голос загиблим і тим, хто пережив трагедію, та не дозволити історії бути викривленою або забутою.

Усі матеріали Радіо Свобода про Голодомор – архівні публікації, дослідження, фотографії, відеосвідчення та історії очевидців – **зібрані на тематичній сторінці «Голодомор – жива пам’ять»**.

Петро Кагуй

На Радіо Свобода працює з серпня 1994 року. Останнім часом виконує функції вебредактора. Позаштатний автор публікацій. Закінчив історичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка.

Україна | Світ | Політика | Суспільство | Голодомор 1932–1933

© Радіо Свобода, 2026 | Усі права застережено.